

O'ZBEK RAQSINING TIRIK AFSONALARI

Boboqulova Dilnoza

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 3-bosqich talabasi

Abdujabborova Ro'ziy Sharofiddin qizi

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 4-bosqich talabasi

Djumabaeva Maqqal

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *O'zbek raqsi — bu o'ziga xos madaniy meros va tarixiy an'analarni o'zida mujassam etgan san'at turi. U nafaqat musiqiy, balki tarixiy, madaniy va diniy elementlarni ham o'z ichiga oladi. O'zbek raqslari o'zining jozibadorligi, nafisligi va harakatlarining rang-barangligi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada O'zbek raqsining tirik afsonalari va ularning muhim jihatlari haqida so'z yuritamiz.*

Kalit so'zlar: *raqs, musiqiy, tarix, o'rta asr, lazgi, andijon polkasi.*

- O'ZBEK RAQSINING TARIXI**
- RAQSNING TURLARI**

1.1 KLASSIK RAQS MAKTABINING TARIXI

1. Qadimiy Davrlar

O'zbek raqsining ildizlari qadimiy davrlarga borib taqaladi. O'rta Osiyo hududida yashovchi xalqlarning raqs an'analari qadimgi davrlarda paydo bo'lgan. Ular ko'pincha diniy marosimlar, qishloq bayramlari va boshqa ijtimoiy tadbirlarda ijro etilgan. Qadimiy to'plarda, masalan, zarb va musiqalar bilan birgalikda, raqslar xalqning hissiyotlarini ifodalashda muhim rol o'ynagan.

2. O'rta Asrlar

O'rta asrlarda O'zbekiston hududida turli xil madaniyatlar o'zaro ta'sir o'tkazgan. Turk, arab va fors xalqlarining madaniy meroslari O'zbek raqsining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Bu davrda raqslar ko'proq teatr san'atiga yaqinlashdi va ularning sahnada ijro etilishi keng tarqaldi.

3. An'anaviy O'zbek Raqslarining Shakllanishi

XX asrga kelib, an'anaviy o'zbek raqslari o'zining o'ziga xos ko'rinishini oldi. O'zbek xalq raqslarida xarakterlar va qo'shiqlar bir-biriga uyg'unlashib, o'ziga xos simfonik asarlarni yaratdi.

- **Yalla:** O'zbek xalqining mashhur raqsi, ko'pincha to'y marosimlarida ijro etiladi. Yalla raqsida qatnashchilar o'zaro harakatlanuvchi xususiyatlari bilan ajralib turadi.
- **Lazgi:** Bu raqs O'zbekistonning Qoraqalpog'iston viloyatida keng tarqalgan bo'lib, uning harakatlari va musiqasi qatnashchilarni o'ziga jalb qiladi.
- **Qizlar Raqsi:** O'zbek madaniyatida qizlar raqsi alohida o'rin egallaydi. U ko'pincha ayollar bayramlarida, o'zaro raqs va o'yinlarda ijro etiladi.

4. Zamonaviy O'zbek Raqsi

Zamonaviy davrda O'zbek raqsida an'anaviy va zamonaviy elementlar birlashtirilmoqda. O'zbekistonning xalq raqs san'ati nafaqat ichki, balki xalqaro maydonda ham tan olinmoqda. Yurtimizda va chet elda o'tkazilayotgan festival va tanlovlarda o'zbek raqs ijrochilari o'z mahoratini namoyish etishmoqda.

2.1 RAQSNING TURLARI

O'zbek raqsi o'zining nafisligi, hissiyotga boyligi va boy an'analari bilan xalqning madaniy merosi sifatida katta ahamiyatga ega. Turli viloyatlar va hududlar bu raqsni o'ziga xos qilib boyitgan, har bir raqs turi o'ziga xos xarakati, ritmi va mazmuni bilan ajralib turadi. Quyida O'zbek raqsining eng keng tarqalgan turlari haqida batafsil ma'lumot beramiz.

1. Lazgi

Lazgi raqsi Xorazm viloyati va Qoraqalpog'iston hududida mashhur. Bu raqsning o'ziga xosligi undagi jo'shqin harakatlar, tezkor ritm va kuchli energetikaga asoslangan. Lazgi raqsi yelka, qo'l va tananing faolligi bilan tanilgan. Ko'pincha bu raqsning ijrosi karnay-surnay, doira va boshqa an'anaviy cholg'u asboblari hamrohligida bo'ladi. Lazgi, ayniqsa, erkaklar tomonidan ijro etilganda jangovar ruhni, ayollar ijrosida esa nafislik va husnni ifodalaydi.

2. Yalla

Yalla raqsi Farg'ona vodiysi va Toshkent hududiga xos bo'lib, yengil, mazmunan jonli va quvnoq harakatlar bilan ajralib turadi. Yalla qo'shiqlar bilan birgalikda ijro etiladi, bu raqsda qadamlar va sakrashlar odatda yengil va tezkor bo'ladi. Yalla raqsi to'y va bayramlarda keng tarqalgan bo'lib, asosan yoshlar orasida ommalashgan. Raqs davomida ko'pincha qizlar va yigitlar guruh bo'lib, har xil sahna harakatlari va raqobat hissini uyg'otuvchi o'yinlarni ijro etadilar.

3. Buxoro Raqsi

Buxoro raqsi nafisligi va tantanaligi bilan ajralib turadi. Ushbu raqs Buxoro shahrining boy madaniy va diniy merosidan ilhomlangan. Raqsda ayollar kiygan baxmal va atlasdan tikilgan liboslar, boshga o'ralgan zarbandlar va taqinchoqlar raqsning mazmunini yanada boyitadi. Buxoro raqsida har bir harakat nozik va muloyim bo'lib, asosan qo'l va barmoq harakatlari orqali ijro etiladi. Bu raqsning o'ziga xosligi undagi bir maromdagi turg'un va maftunkor harakatlardir.

4. Andijon Polkasi

Andijon polkasi Andijon viloyatiga xos bo'lib, jonli va quvnoq xarakterga ega. Bu raqsda o'ynoqi harakatlar, tezkor qadamlar va qo'llarning faol ishtiroki katta rol o'ynaydi. Odatda polka raqsi qizlar va yigitlar tomonidan juft bo'lib ijro etiladi, bu esa raqsqa yanada ko'ngilxushlik va bayramona kayfiyat kiritadi. Musiqaning tezligi va harakatlarning bir tekisligi polkani o'ziga xos qiladi.

5. Samarqand Raqsi

Samarqand raqsi viloyatning boy tarixi va madaniyatidan ilhomlanib ijro etilgan nafis raqsdir. Bu raqsning asosiy xususiyatlari soddalik va harakatlarning ichki izchilligi

bilan belgilanadi. Samarqand raqsi nisbatan sekin va g'oyat muloyim harakatlardan tashkil topadi, bu esa ijrochining hissiyotlarini kuchliroq ifodalaydi. Raqs davomida ayollar ko'pincha uzun kiyimlarda, qalin taqinchoqlarda bo'lib, raqsda har bir qadamni ehtiyotkorlik bilan ijro etadi.

6. *Farg'ona Raqsi*

Farg'ona raqsi O'zbekistonning Farg'ona vodiysiga xos bo'lib, yengil, nafis va ko'pchilik tomonidan tan olingan. Raqsda harakatlar suyuq va ko'proq ijrochining hissiyotlariga bog'liq. Farg'ona raqsining o'ziga xosligi uning ayollarga xos nafis va ohista xarakterida namoyon bo'ladi. Ushbu raqsning go'zalligi va ifodali qo'l harakatlari orqali hissiyotlarni yetkazish ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

O'zbek raqsi — bu nafaqat san'at, balki xalqning tarixiy va madaniy merosi. Har bir raqsning o'ziga xos afsonasi, tarixi va ma'nosi bor. O'zbek raqsining tirik afsonalari esa uning o'ziga xosligini, rang-barangligini va xalqqa bo'lgan sadoqatini ko'rsatadi. O'zbek raqsi, shubhasiz, kelajak avlodlar uchun qadrlanadigan va saqlanadigan madaniy boylikdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbek-merosiy-raqs-san-ati-tarixi-va-uning-o-ziga-xosligi/pdf>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/xx-asr-o-zbek-raqs-san-atining-rivojlanish-yo-llari>
3. <https://yuz.uz/uz/news/milliy-raqs-xalqimizning-eng-munavvar-qadriyati>
4. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri>
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/xx-asr-o-zbek-raqs-san-atining-rivojlanish-yo-llari>
6. <https://yuz.uz/uz/news/milliy-raqs-xalqimizning-eng-munavvar-qadriyati>
7. <https://in-academy.uz/index.php/cajei/article/download/21886/14609/20484>
8. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbek-milliy-raqs-san-ati-fag-ona-va-xorazm-raqs-maktablarining-o-ziga-xos-xususiyatlari>
9. <http://econferences.ru/index.php/arims/article/download/8155/4411/4529>
10. <https://in-academy.uz/index.php/cajei/article/view/21886>